

**KESKI-SUOMEN
KALATALOUSKESKUS RY
PL 112
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh 0400 735 286**

14.5.2012

E-mail: timo.meronen@ahven.net

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

MMM:n lausuntopyyntö kalastuslain kokonaisuudistusta valmistelleen työryhmän mietinnöstä MMM022:00/2008

Keski-Suomen Kalatalouskeskuksen lausunto kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän mietinnöstä

Kalavarojen käyttö ja hoitosuunnittelu

Työryhmä esittää tutkimuslaitokselle keskeistä roolia kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnittelussa. Työryhmä ei ilmeisesti ole ottanut huomioon sitä mahdollisuutta, että nykyisillä kalastusalueilla olisi jo olemassa kattavaa omaa kalataloudellista seurantaa, jota käytetään suunnittelun perusteena. Tutkimuslaitoksilla, Yliopistolla ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksella ei yleensä ole käytettävissään tarkkaa vesistökohtaista aineistoa, jota kalastusalueille on hankittu. Yleiset selvitykset ja tämä paikallinen aineisto saattavat paikoin olla jopa ristiriitaisia. Suunnittelun tulisi kuitenkin olla vesistökohtaista, eikä tutkimuslaitosten yleisellä tasolla kaavoittamaa, kuten työryhmä on asian mietinnössään linjannut.

Käyttö- ja hoitosuunnittelun tavoitteena tulisi olla kalastuksen, kalakantojen ja kalavesien hoidon yhteensovittaminen. Kaikki vesistöt eivät ole samanlaisia, joten paikallista, vesistökohtaista suunnittelua tarvitaan. Osalla kalastusalueista suunnittelu on jaettu pienempiin osakokonaisuuksiin juuri siitä syystä, että yleistävät ohjeistukset saattaisivat aiheuttaa kohtuutonta haittaa tai jopa vahinkoa kalataloudelle erityyppisissä vesistöissä. Kalastusalueen kattava suunnitelma tulisi tällaisilla alueilla olemaan hyvin yleisluontoinen, mikäli kaikki vesistöt pyrittäisiin sisällyttämään yhteen suunnitelmaan kalataloudellisesti kestäväällä tavalla. Kalastusalueiden kokoa tulisi työryhmän mietinnön mukaan vielä kasvattaa entisestään, mikä tarkoittaa käytännössä suunnittelualueen laajenemista hyvinkin erityyppisiin vesistöihin yksittäisillä kalatalousalueilla.

Kalatalousalueella tulisi olla mahdollisuus päättää suunnittelualueista itsenäisesti ja käyttää suunnittelun perustana valitsemaansa tutkimusaineistoa. Tutkimuslaitoksen tai neuvottelukunnan roolia ei tule korostaa liikaa, koska ohjeistuksesta saattaisi tulla liian yleisluontoinen. Yleiset tutkimukset ja ohjeistukset tulee huomioida vain niiltä osin, kuin ne soveltuvat suunnittelun kohteena olevan vesistön tilaan. Kalavesien käytössä on myös

vesistökohtaisia eroja, joita ei sovi yleistää. Yhteensovittaminen viereisten vesistöjen kanssa on mahdotonta siinä tapauksessa, että kalatalousalueella on useita hyvinkin erityyppisiä vesistöjä.

Kalastuslakiin olisi syytä kirjata miten mahdollisesta ELY-keskuksen käyttö- ja hoitosuunnitelman jatkokäsittelyyn palauttamispäätöksestä voi valittaa. Mietinnön mukaan ELY-keskus voisi käytännössä palauttaa suunnitelman kalatalousalueelle korjattavaksi, kunnes sisältö on viranomaisen omien tavoitteiden mukainen. Kalataloudellinen suunnittelu saattaisi vaarantua tilanteeseen, jossa kalatalousalueen ja ELY-keskuksen kesken ei päästäisi yhteisymmärrykseen suunnitelman sisällöstä ja lainmukaisuudesta. Suunnitelman sisällölliset vaatimukset tulisikin kirjata selvästi lakiin. Viranomaisen voisi suorittaa tarkastuksen ainoastaan näiden lakiin kirjattujen tavoitteiden ja laillisuuden osalta enemmän muuhun sisältöön ja alueellisiin kalatalousalueen itse asettamiin tavoitteisiin puuttumatta. Edellä mainittujen osalta viranomaisen voisi luonnollisesti lausua mielipiteensä mutta sillä perusteella suunnitelmaa ei pidä jättää hyväksymättä.

Mietinnön mukaan kalatalousaluetta voitaisiin ”kiristää” noudattamaan käytännössä neuvottelukunnan ja ELY-keskuksen määrittelemää käyttö- ja hoitosuunnitelmaa eväämällä siltä määrärahoja. Näkemyseroja suunnitelman toteutumisesta viranomaisen ja kalatalousalueen välillä ratkottaisiin siis suunnitelman hyväksymis- tai hylkäämis- sekä määrärahapäätöksistä valittamalla. Tälläkin hetkellä ELY-keskusten linjaukset ovat maakunnittain varsin kirjavia, joten viranomaisen päätökset saattaisivat perustua subjektiivisiin näkemyksiin, ellei lakiin kirjata täsmällisesti mitkä ovat määrärahapäätöksiin vaikuttavat seikat ja millä perusteella ohjailuvaikutuksen kynnyks ylittyy. Muussa tapauksessa ohjailu saattaisi olla täysin muutaman virkamiehen omiin näkemyksiin perustuvaa. Tällaista mielivaltaa kalatalouskenttä ei voisi hyväksyä.

Vaelluskalakokonaisuus

Vaelluskalojen ja niiden kalastuksen sääntelyn määrittäminen yleispätevästi kalastuslakiin tuottaa ongelmia sellaisissa sisävesissä, joissa esimerkiksi luontaiset järvitaimenkannat on menetetty jo vuosisata sitten vesistöarakentamisen ja –likaantumisen seurauksena. Tällaisissa vesistöissä esimerkiksi uhanalaista järvitaimenta istutetaan kalastusta varten. Kalastuslakiin ei pitäisikään kirjata suojelullisia toimenpiteitä yleispätevinä. Suojelulliset tavoitteet tulisi määritellä kanta- ja vesistökohtaisesti ja arvioinnissa huomioida vesistöjen muuttuneet olosuhteet. Kaikkia menetettyjä vaelluskalakantoja ei välttämättä pystytä palauttamaan ilman kohtuuttoman suuria kalataloudellisia menetyksiä. Vesistöarakentamista edeltänyttä tilaa tuskin pystytään palauttamaan mm. voimalaitosten osalta, joten vaikeiden ja turhien elvytystoimenpiteiden laskun maksajaksi joutuisi kalastus. Tämä olisi sekä vapaa-ajan-, että ammattikalastuksen kehityksen kannalta erittäin vaikea tilanne.

Kalastuksen säätely

Työryhmän mietinnössä annettaisiin käytännössä ELY-keskukselle valta päättää kaikista kalastussäätelytoimista kalatalousalueilla. Tässä kokonaisuudessa ELY-keskus hyväksyisi säätelyn käyttö- ja hoitosuunnitelmassa ja lisäksi voisi tarvittaessa asettaa muitakin rajoituksia oman harkintansa mukaan. Käytännössä tämä tarkoittaa säätelyn keskittämistä kokonaisuudessaan ELY-keskuksen harkintaan. Osakaskunnille ja kalatalousalueille jäisi mahdollisuus vaikuttaa säätelyyn ainoastaan valituksen kautta.

Säätelyn tulisi perustua alueellisiin tarpeisiin ja näkemykseen, joita arvioitaessa on kuultu myös vedenomistajaa ja kalatalousaluetta. Nykyinen kalastusalueelähtöinen malli toimii juuri näin ja mahdollistaa eri osapuolien osallistumisen prosessiin kalastusalueen kautta. Toimikunnan esittämässä mallissa tämä vaihe on sivuutettu.

Vaikka päätäntävaltaa säätelytoimenpiteistä ei voitaisikaan jättää kalatalousalueelle, sen tulisi olla säätelyprosessia käynnistävä tah. ELY-keskus pitäisi voida määrätä rajoituksia ainoastaan kalatalousalueen aloitteesta. Ely-keskuksen tehtävä olisi lähinnä laillisuustarkistus. Säätelytoimien hyväksymisen ehtoihin on myös kirjattava, etteivät toimenpiteet saa aiheuttaa kalataloudelle kohtuutonta haittaa saavutettuun hyötyyn nähden. Kalastuslain tavoite on edelleen kalatalouden edistäminen eikä pelkästään luonnonsuojelullinen.

Kalojen ja rapujen istuttaminen

Mietinnön mukaan suurin ongelma istutusten suhteen on toiminnan sääntelemättömyys ja jäsentymättömyys. Kalastusalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmissa on yleensä määritelty miten istutuksia tulisi tehdä ja sallitut istutuslajit sekä –kannat on määritelty kalatalousviranomaisen vetämissä työryhmissä. Vieraiden lajien istuttaminen on vaatinut viranomaisluvan ja mm. täpläravulle on viranomaisen toimesta laadittu strategia, jossa on määritelty sallitut istutusalueet. Nämäkään toimet eivät ole estäneet ihmisiä levittämästä mm. täplärapua jokirapualueille. Kotimaisen ravun esiintymisalue kapeneekin suunnittelusta ja valvonnasta huolimatta nopealla tahdilla.

Mietinnössä esitetyillä ratkaisulla ei puututa luvattomien istutusten aiheuttamaan ongelmaan vaan kiristetään vesialueen omistajan ja kalatalousalueen tekemän laillisen istutustoiminnan määräyksiä. Koska todellinen ongelma on nimenomaan luvattomassa toiminnassa, mietinnössä esitetyt toimenpiteet tuskin tulisivat vieraslajien aiheuttamia ongelmia poistamaan. Päinvastoin, byrokratian ja viranomaispäätösten lisääminen todennäköisesti saattaisi jopa lisätä luvattomien ja hallitsemattomien istutusten määrää.

Hoitokalastus

Hoitokalastuksen tavoitteet ovat yleisesti hyväksytyjä ja niihin suhtaudutaan myönteisesti. Varojen puutteessa edes pientä osaa tarpeellisesta hoitokalastuksesta ei voida toteuttaa. Jos jollain vesialueella syntyy kansalaistoimintaa hoitokalastusta suorittamaan, sitä ei tulisi estää viranomaistoimin. On täysin kohtuutonta olettaa, että kaikki hoitokalastuskohteet ja –tarpeet pystyttäisiin kirjaamaan käyttö- ja hoitosuunnitelmaan. Uusien hankkeiden käynnistäminen edellyttäisi aina lupaprosessia tai käyttö- ja hoitosuunnitelman muuttamista.

Päätösvalta hoitokalastuksen aloittamisesta tulee säilyttää vesialueen omistajalla tai muulla kalastusoikeuden haltijalla. Viranomaisluvan säätämiseksi ei ole hoitokalastuksen osalta mitään perusteita. Esitys tulisi tältä osin ainoastaan lisäämään byrokratiaa ja todennäköisesti estämään talkoopohjaista hoitokalastustoimintaa.

Kaupallinen kalastus

Kalan myyntioikeuden rajaaminen pelkästään rekisteröidyille kaupallisille kalastajille aiheuttaisi selvän ristiriidan mm. riistan, marjojen ja sienien myynnin kanssa. Kalastuslaissa

ei tulisi ottaa kantaa siihen, miten kalastaja saa saaliinsa käyttä.

Kielto saattaisi estää mm. sellaisten pienten kalaerien, joiden tuottaminen ei ole ammattikalastajien kannalta mielekästä tai tuottavaa, saamisen esimerkiksi ravintoloiden käyttöön. Toimikunnan esitys saattaisi siten jopa lisätä harmaata taloutta.

Kaupalliselle kalastukselle rajattuja pyydyksiä määritettäessä tulisi huomioida maamme ainutlaatuiset kalastusperinteet ja pyydysten tosiasialliset pyyntitehokkuudet. Ainoastaan trooli ja suurimmat avorysät (6-8 m korkeita) ovat sellaisia tehokkaita pyydyksiä, joita käytetään pelkästään ammattikalastuksessa. Pääosalla sisävesiä ei harjoiteta ammattimaista nuotta- tai rysäpyyntiä ja kalastus on muutenkin vähäistä (RKTL:n selvitykset pyydyskalastuksen vähenemisestä). Usein kalastusperinteen ylläpitäminen ja kalavesienhoito, mm. muikun kutupaikkojen puhdistaminen nuottaamalla, on yksittäisten kotitarvekalastajien tai nuottaporukoiden harteilla.

Yksityiset nuotat, rysät tai verkot eivät ole uhka ammattikalastukselle, eikä niiden käytön rajaaminen ole perusteltua. Sisävesillä ammattikalastusta ei rajoita vapaa-ajan- tai kotitarvekalastus vaan ennemminkin markkinat. Esimerkiksi troolilla pyydetystä muikusta on sesonkiaikana säännönmukaisesti ylitarjontaa. Sen sijaan kaupalla on suomukalan tarjonnassa usein ongelmia siitäkin huolimatta, että kalakannat ovat hyviä tai erinomaisia. Ammattikalastus on paikoin keskittynyt kapealle sektorille. Moni kauppa onkin joutunut turvautumaan sesonkien ulkopuolella satunnais- ja kotitarvekalastajien apuun.

Troolin ja isorysän (pois lukien hoitorysät) käyttöoikeus voitaneen rajata pelkästään kaupallisten kalastajien käyttöön. Silloinkin on syytä määrittää asetuksella tarkoin vähimmäismitat kyseisille pyydyksille. Muille pyydyksille ei tule asettaa vastaavia rajoituksia. Kalastuksensääntelyssä voidaan ottaa alueellisesti ja harkitusti huomioon eri pyydysten rajoitustarpeet. Kalan myyntiä ei sisävesillä tule rajata pelkästään kaupallisille kalastajille. Mietinnössä ei ole perusteltu miksi kielto pitäisi ulottaa sisävesille, joissa valtamerikalastuksessa yleistä ylikalastusta harvoin tapahtuu. Jos tavoitteena on puuttua harmaaseen talouteen tai mahdollisiin laatuongelmiin, yksittäisten kalastajien kriminalisointi tuskin tuo toivottua tulosta. Mietinnössä ei ole perusteltu miksi yleensä kalastuslaissa pitäisi tällaisiin kysymyksiin puuttua.

Kalatalouden rahoituksen turvaaminen

Viehekalastusoikeuden yhdistäminen kalastuksenhoitomaksuun on perusteltua kentältä saadun palautteen perusteella. Suurin osa kyselyistä ja palautteesta koskee epäselvyyksiä lääninviehekortin ja kalastuksenhoitomaksun maksamisessa. Viehekortti on lisäksi usein sekoitettu kalastusalueiden myymien yhteislupien kanssa. Muutos toisi merkittävää selvennystä kalastusmaksuihin.

Eläkeläisten maksuvelvollisuuden palauttaminen on perusteltua, kun katsotaan maksun piiriin nyt ja tulevaisuudessa kuuluvien ikärakennetta. 65-vuotta täyttäneiden kalastusta harrastavien osuus tulee jatkossa todennäköisesti vain kasvamaan suurten ikäluokkien eläköitymisen myötä. Koska verovaroin toteutettu rahoitus pohja on erittäin epätodennäköinen, kalataloutta voidaan rahoittaa vain käyttäjä maksaa –periaatteella. Tämän lisäksi kalastusluvut ja –maksut ovat tutkimustenkin mukaan erittäin pieni osa harrastuksen kuluista ja näin tulisi olemaan muutoksen jälkeenkin.

Kaavaillun yhdenkortin kertymästä puolet voitaisiin ohjata suoraan kalavedenomistajille korvauksena yleiskalastusoikeuksista. Lopuilla varoilla tulisi turvata kalatalousalueiden ja kalatalousneuvonnan toiminta. Vesialueen omistajien, kalastusalueiden ja kalatalousneuvonnan toiminta on käytännössä sitä, millä maksujen kertymää voidaan kasvattaa. On vähintäänkin kohtuullista, että kerätyt varat ohjataan lyhentämättömänä takaisin tähän toimintaan.

Yhteenveto

Työryhmän mietintö näyttäisi ohjaavan kokonaisuutena päätösvaltaa kalastusasioista viranomaiselle. Viranomaistehtävien lisääminen lainsäätämällä ei todennäköisesti ole edes linjassa valtion tuottavuus- ja säästöohjelmien kanssa. Perustetta päätösvallan siirtämiselle pois kentältä viranomaistöiksi ei ole mietinnössä juurikaan perusteltu.

Mietinnössä esitettyjen tavoitteiden toteutuessa vesialueen omistajan ja kalatalousalueen rooli tulisi heikkenemään merkittävästi. Mietinnön esityksillä asetettaisiin lisäksi eri kalastajaryhmät selvästi eriarvoiseen asemaan ilman todellisia perusteita. Samoin kalastuksen säätelylle ja kalavesienhoidolle oltaisiin asettamassa yleistäviä säännöksiä, joista saattaa olla haittaa sisävesien kalataloudelle. Keski-Suomen kalatalouskeskus ry ei voi tukea mietinnössä esitettyjä linjauksia, ellei vedenomistajien ja kalatalousalueen toimintaedellytyksiä oteta riittävästi huomioon tulevassa lainvalmistelussa.

Jyväskylässä 14.5.2012

Matti Puranen
puheenjohtaja

Timo Meronen
toiminnanjohtaja

Tähän lausuntoon yhtyvät: